

Hvordan påvirkes for tidlig NCD-død av det å ha psykiske lidelser og ruslidelser?

Martin Tesli

Lege, spesialist i psykiatri, PhD

Seniorforsker Avdeling Psykisk helse og selvmord

05.12.2024

Kjent overdødelighet hos psykisk syke

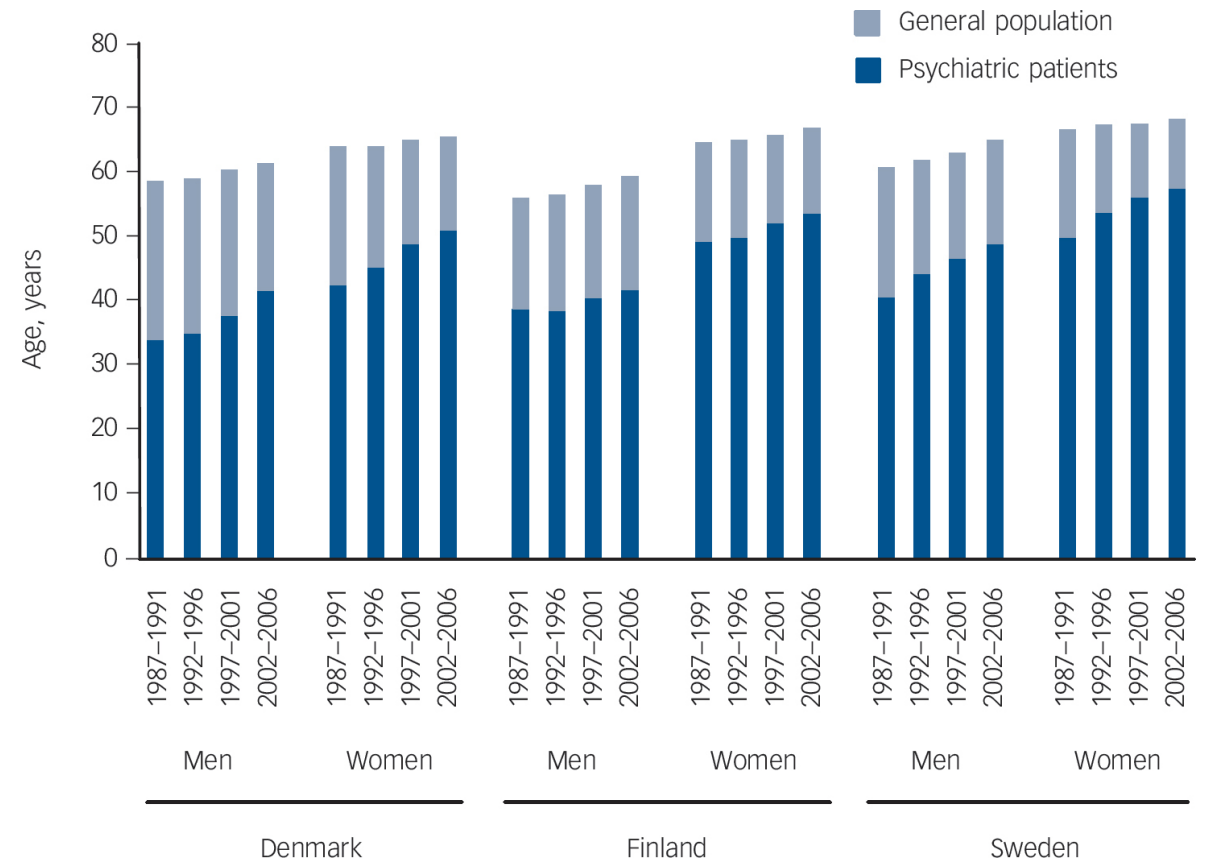
- Men hva er den viktigste dødsårsaken idag?
- Og hvordan endrer bildet seg over tid?
- Hvordan monitorere?
- Hvordan minske gapet i dødelighet?

Goldberg, E. (1924). "Mental Disease and Tuberculosis." *Journal of the American Medical Association (JAMA)*.

Psykiske lidelser og tidlig død

- Unike muligheter med nordiske registerkoblinger
- Studie fra 2011:
 - 15-20 års tapte leveår
 - Men kun innlagte pasienter
 - Data fra Norge mangler

Wahlbeck et al Br J Psych 2011

Oppdaterte tall fra den danske befolkning

- 5-15 tapte leveår for psykisk syke
- Både døgnavdelinger og poliklinikker
- Ikke-smittsomme sykdommer (NCD-er) den viktigste årsaken
- Men hvordan endrer dette seg over tid?

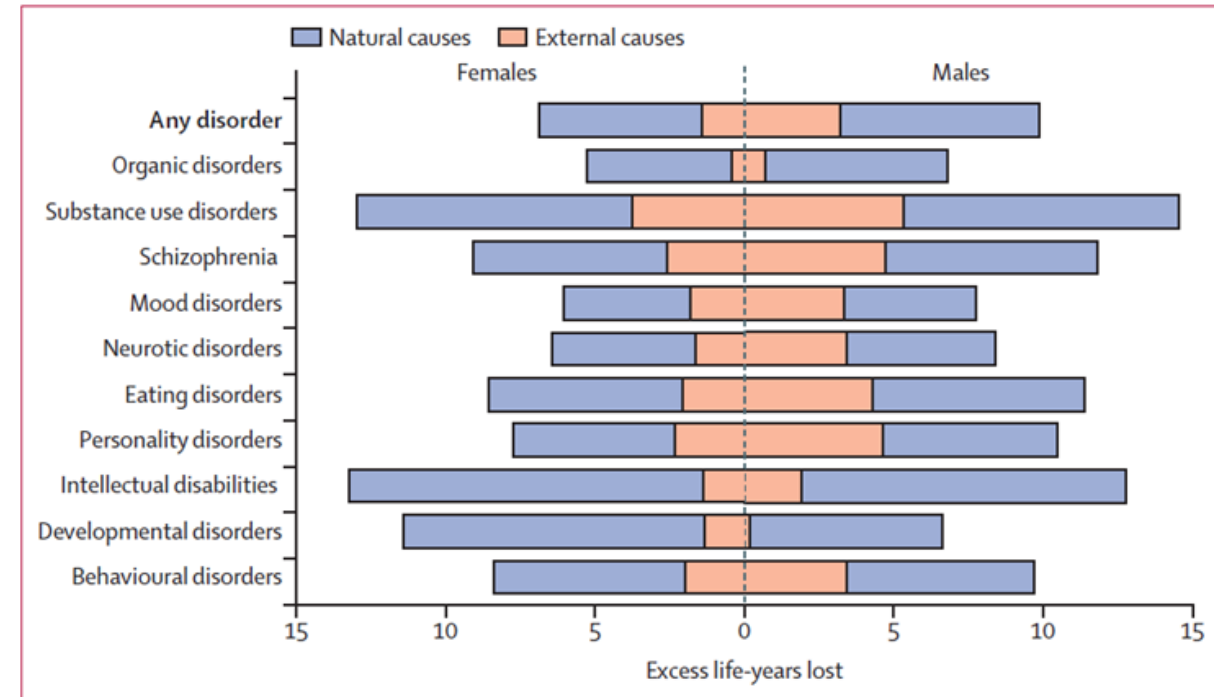
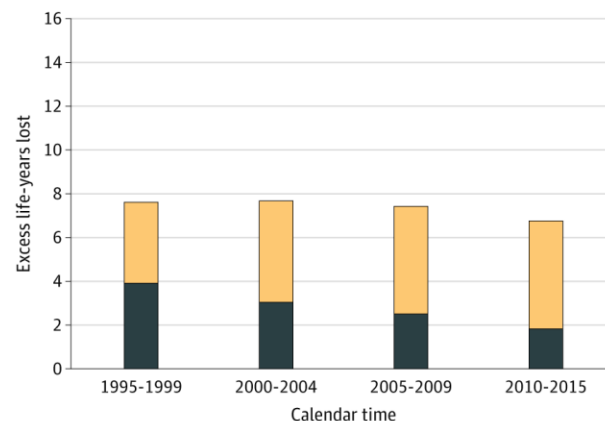

Figure 3: Excess life-years lost for individuals with any mental disorder and each specific type of mental disorder compared with the general Danish population of the same sex and age. Total life-years lost are decomposed into those attributed to natural and external causes of death. Estimates and 95% CIs are available in the appendix (pp 36–39).

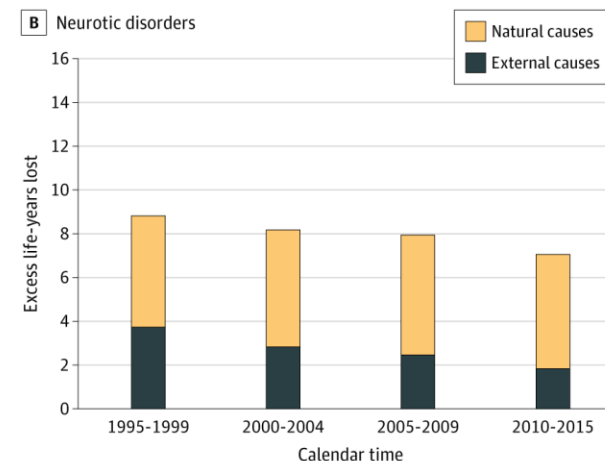
Endringer over tid i Danmark

- Overdødelighet av unaturlige årsaker har gått ned.
- Men ikke overdødelighet av naturlige årsaker (NCD-er).

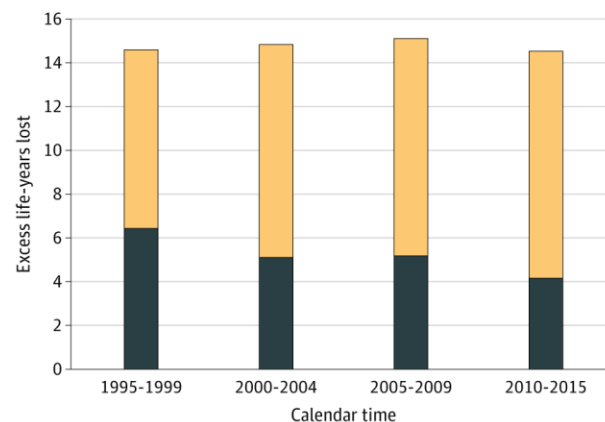
A Mood disorders

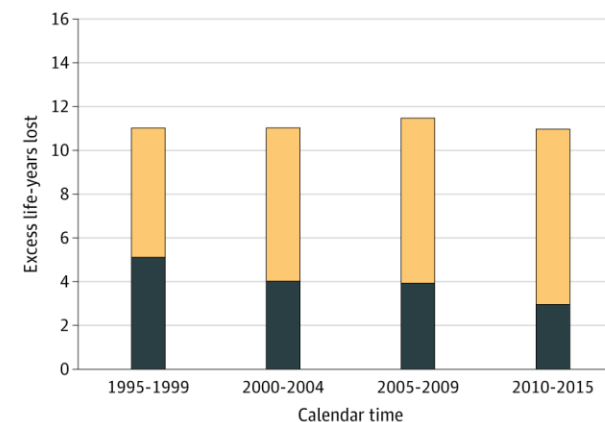
B Neurotic disorders

C Substance use disorders

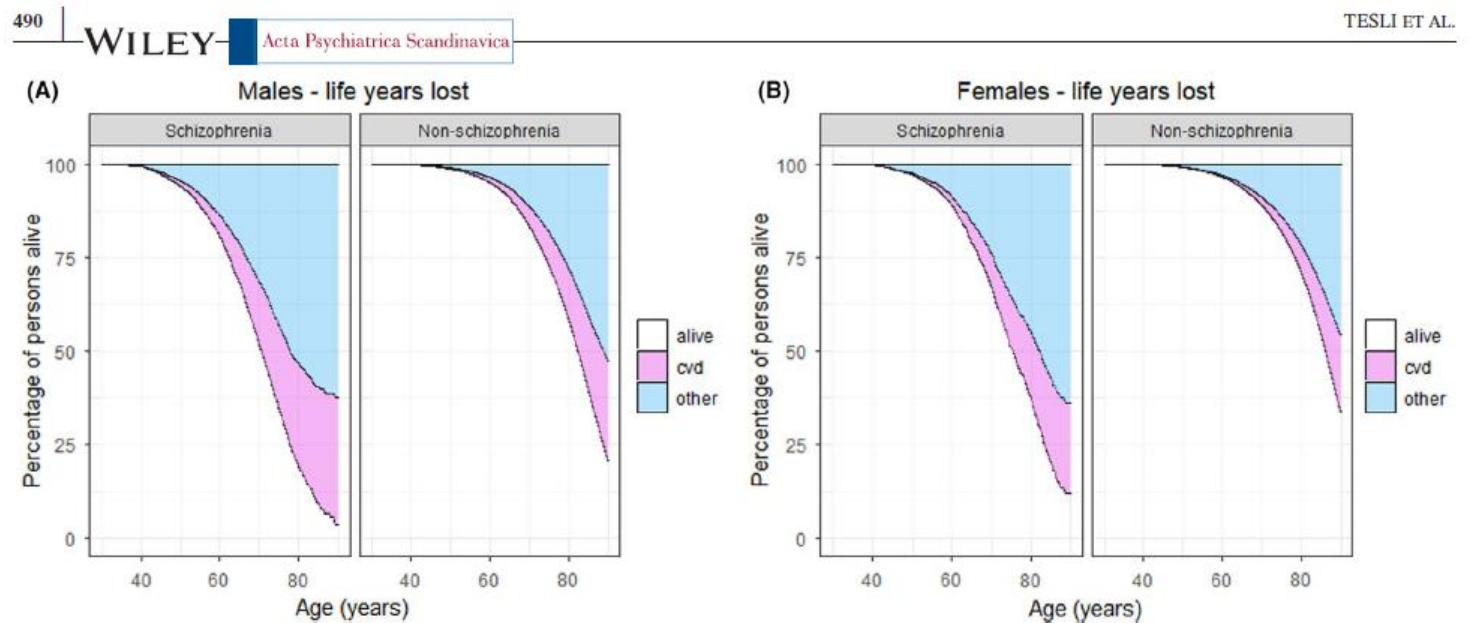

D Schizophrenia

Norsk studie fra 2022

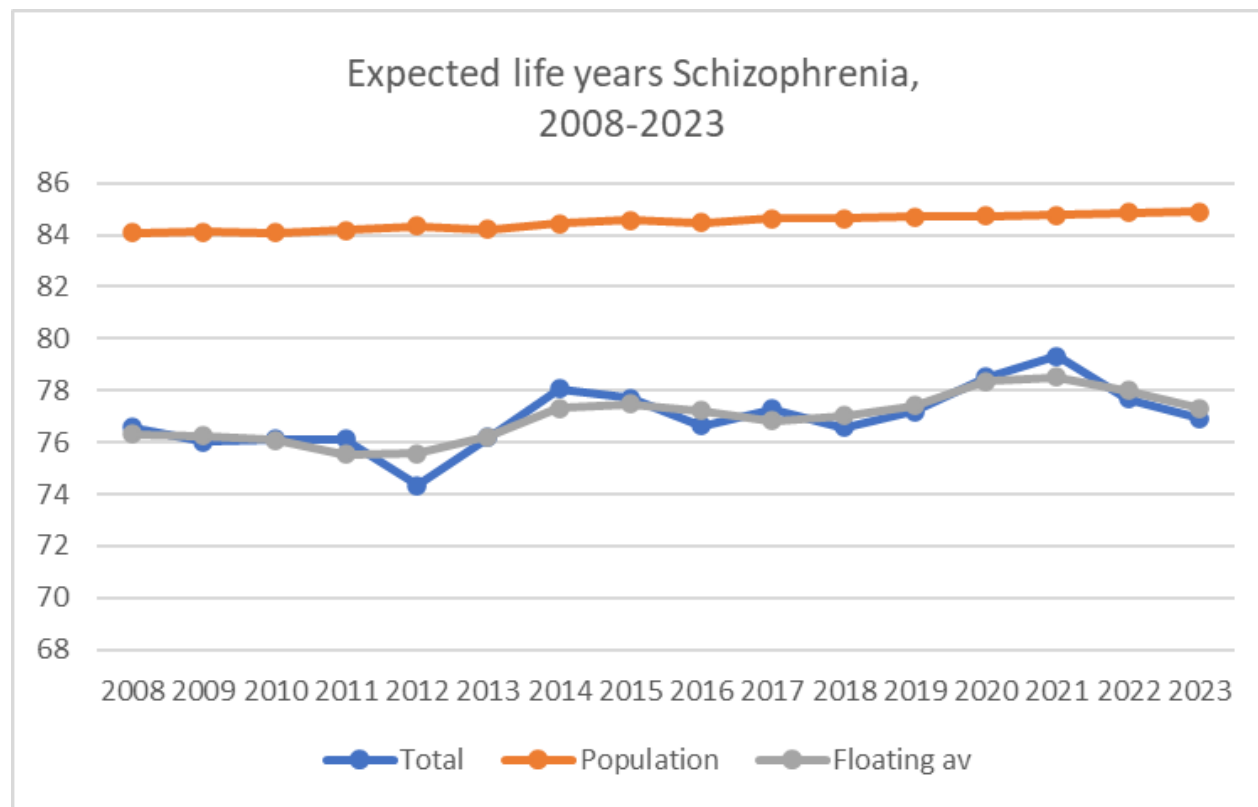
- Menn med schizofreni lever i gjennomsnitt 10 år kortere enn andre menn i befolkningen
- Kvinner med schizofreni lever i gjennomsnitt 9 år kortere enn andre kvinner i befolkningen
- Hjerter- og karsykdom er en viktig årsak

- Nye metoder beregner sannsynlighet for å overleve/dø gjennom livsløpet
- Delt inn i dødsårsak

Tapte leveår hos psykisk syke i Norge over tid

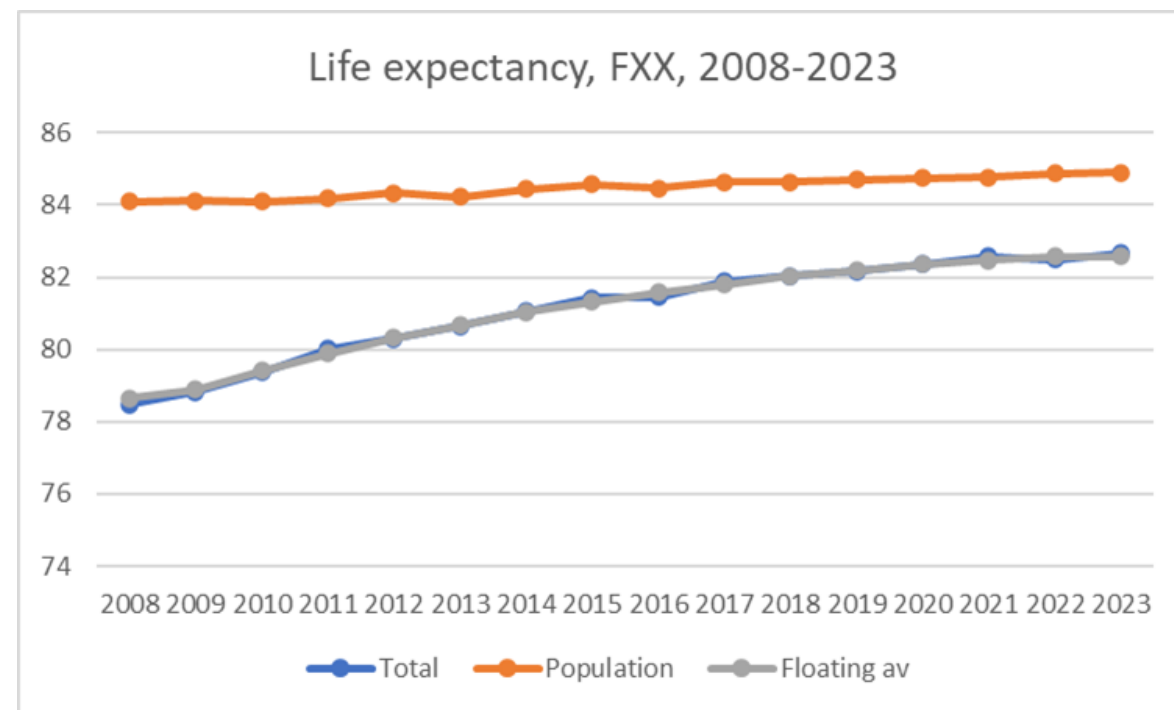
- Årlige beregninger for total død
- Stabile tall for de alvorligste psykiske lidelser?

Preliminære tall, FHI

Tapte leveår hos psykisk syke i Norge over tid

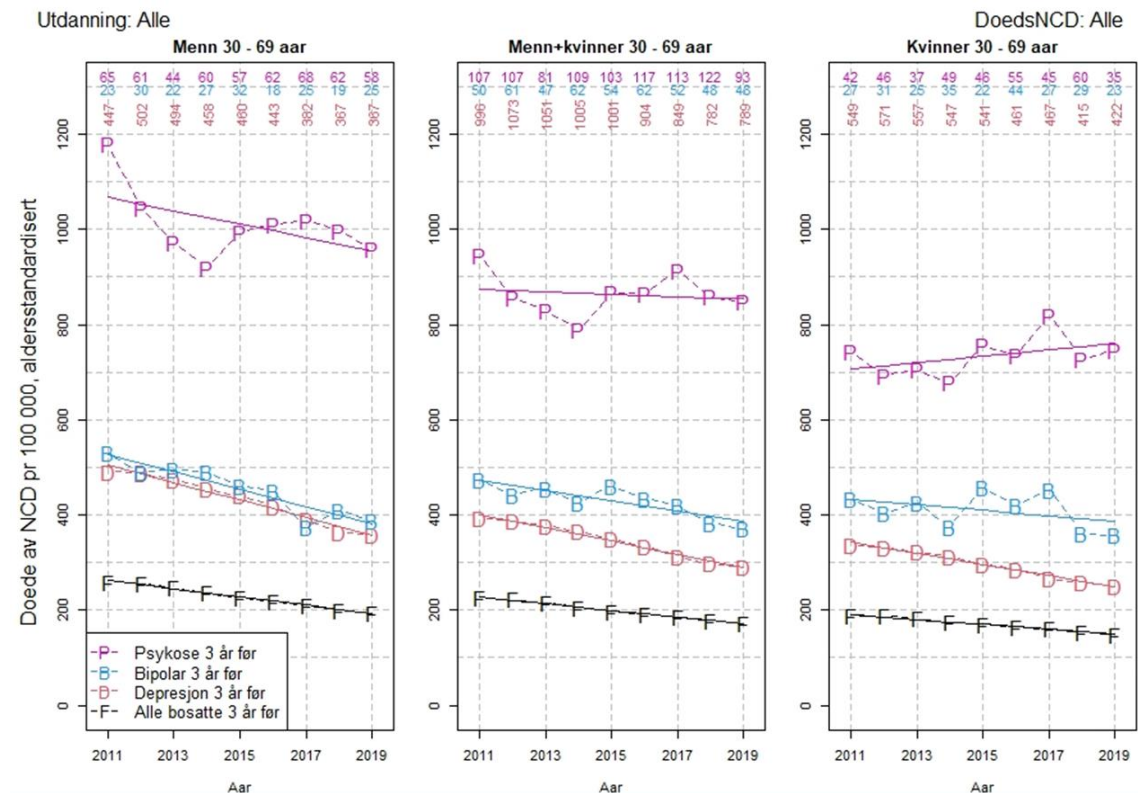
- Årlige beregninger for total død
- Kan være en trend i riktig retning for psykiske lidelser generelt?
- For tidlig å konkludere

Preliminære tall, FHI

For tidlig død av NCD i Norge

- Nedadgående trend hos alle grupper?
- Inkludert mennesker med psykisk lidelse?

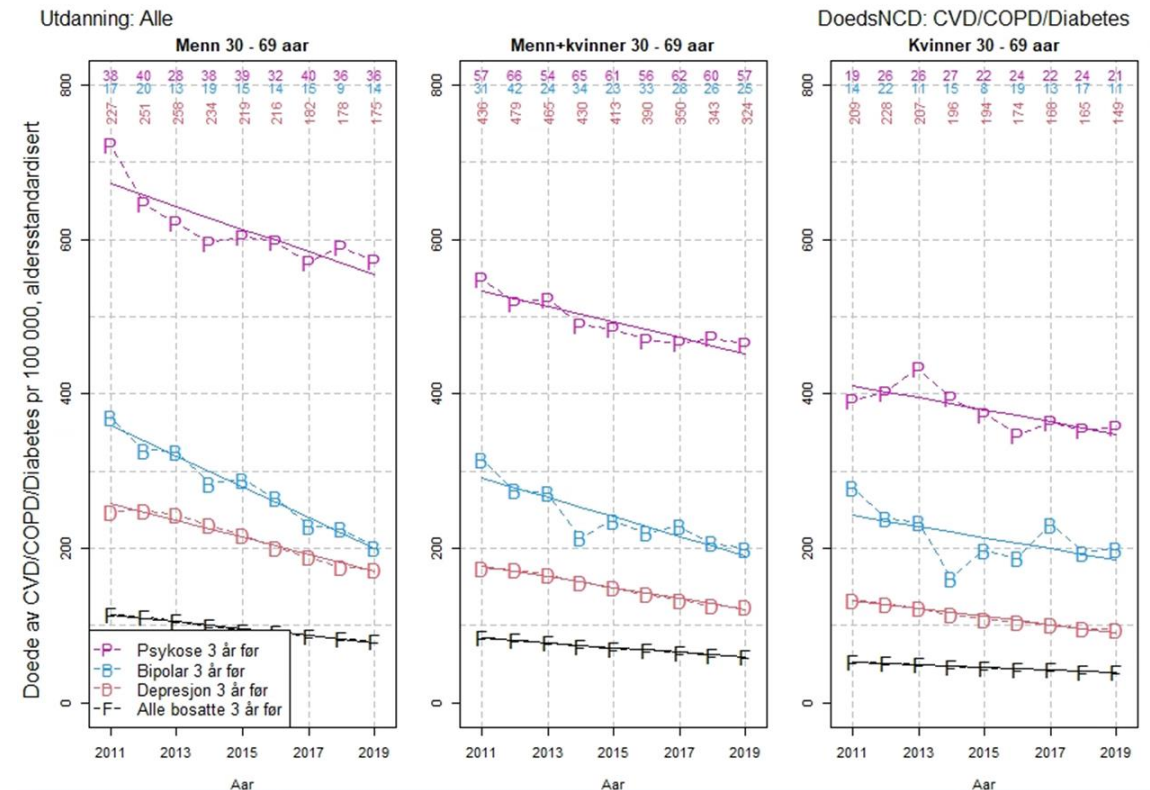

- Norge har unike datakoblinger fra sykehus, fastlege og apotek
- Gir god oversikt over psykiske og fysiske diagnoser

Preliminære tall, FHI

For tidlig død av NCD-er fininndelt

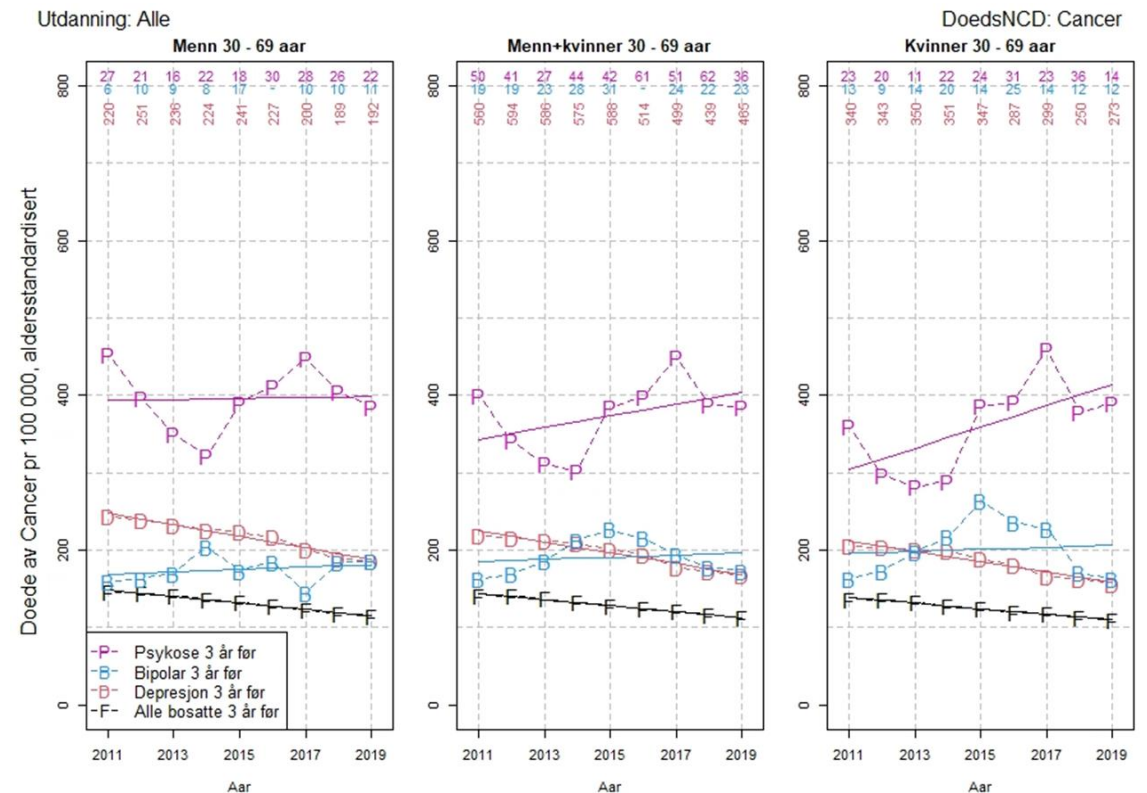
- Død av hjerte-og-karsykdom, kronisk lungesykdom og sukkersyke hos psykisk syke sammenlignet med hele befolkningen
- Nedadgående trend i alle grupper

Preliminære tall, FHI

For tidlig død av NCD-er fininndelt

- Død av kreft hos psykisk syke sammenlignet med hele befolkningen
- Mer tvetydig bilde

Preliminære tall, FHI

- Små grupper med individer kan gi store statistiske svingninger fra år til år

Hvordan monitorere?

Tapte leveår hos psykisk syke som nasjonal kvalitetsindikator

- Folkehelseinstituttet utvikler i samarbeid med Helsedirektoratet forslag til indikatorer på tapte leveår blant psykisk syke.
- Vi skal publisere en rapport etter avsluttet utredning, som tilgjengeliggjøres for allmenn bruk, samt en leveranse av estimerer til Helsedirektoratet (frist 31.01.2025).
- Planlagt Nasjonal kvalitetsindikator som oppdateres årlig.

Hvordan forbedre?

Tiltak for å minske mortalitetsgapet

- Helhetlig plan for å heve levealdere hos mennesker med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelproblemer er under utarbeiding

Takk for oppmerksomheten!

Norwegian Institute of Public Health

A photograph of the FHI (Folkehelseinstituttet) building, a modern structure with a curved facade and large glass windows. The building is set against a clear sky. The text 'FHI | Folkehelseinstituttet' is visible on the upper part of the building's facade.

Og takk til:

Lars Johan Hauge
Benedicte Kirkøen
Laoura Ziaka
Melanie Straiton
Anne Reneflot
Tonya Hansen
Gabriela Hjell
Per Henrik Zahl
Rune Johansen